

1. Відновне правосуддя – новий підхід реагування на злочин, вчинений неповнолітніми
URL: <https://minjust.gov.ua/m/vidnovne-pravosuddya-noviy-pidhid-reaguvannya-na-zlochyn-vchineniy-nerovnoolitnimi>.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України від 08.08.2021 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>.
3. Лук'янець І. І. Психологічні детермінанти конфліктності особистоті в підлітків : кваліфікаційна робота. Київ, 2020. 109 с.
4. Juvenile Mediation. URL: <https://www.onestepfurther.com/juvenile-mediation-1>.

Ольга ЧЕШК-ТРЕГУБЕНКО

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Дар'я СКАРГА

здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА
МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ**

Якісні перетворення у характері правових відносин зокрема та суспільного життя загалом вимагають відповідних структурних перетворень у законодавстві та системі судоустрою, при цьому однією з помітних тенденцій суспільного розвитку є пошук нових, ефективних способів вирішення спорів, передусім правових.

Сьогодні в Україні активно розвиваються нові для правової системи України інститути примирення, які за своїм змістом являють собою елементи правової культури, забезпечення прав громадян на справедливий судовий розгляд, передбачений Конституцією України та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, обумовлюють і формують такі інститути альтернативного вирішення спорів як арбітраж та медіація. При цьому медіація являє собою альтернативний спосіб вирішення спорів, що, з одного боку, відображає високий рівень розвитку правової культури суспільства, а з іншого – дозволяє сторонам обирати найефективніший і прийнятний для них варіант спору на основі фундаментальних принципів права, які відображають визначні цінності суспільного розвитку, такі як добросовісність, розумність, справедливість, що є одночасно з цим основою для реалізації принципу верховенства права в Україні.

Поняття медіації походить від грецького терміну «medos», що означає нейтральний, незалежний. З латині термін «mediatio» перекладається як посередництво, а «mediare» – бути посередником у спорі. В англійській мові присутнє поняття «mediation», що в залежності від контексту трактується як посередництво, клопотання чи заступництво. М. Дякович зазначає, що саме слово «медіація» походить від латинської мови. Латинське поняття medius – займати середину між двома точками зору або сторонами, пропонувати середній шлях, триматися нейтрально, незалежно. Така характеристика певною мірою відсилає до сучасного розуміння медіації, в якій процес примирення застосовується для вирішення з допомогою третьої особи – медіатора [1, с. 137].

Щодо витоків медіації як філософсько-правового інституту зародження альтернативного способу вирішення конфлікту (спору), то тут варто згадати вислів відомого представника філософських вчень Діогена Лоретського, який вважав, що: «діалогом є розмова, котра складається із запитань і відповідей про предмет філософський або державний та зберігає правильність виведених характеристик та опорядження мови». Саме з цього моменту і в цей період, як стверджує Г. Огренчук,

треба розпочати відлік зародження сучасної медіації, оскільки налагодження конструктивного діалогу між сторонами спору і є основною метою діяльності медіатора [2, с. 42]. Значну роль у впровадженні процедур примирення, але дещо в іншому аспекті, зіграла і філософія християнства. Проповідуючи неприйнятність будь-яких суперечок і конфліктів, вона наполягала на принципі, за яким треба жити не формою, а істиною. Такий підхід цілком відповідає засадам медіації, яка передбачає, що вирішення спору має відбуватися, виходячи, насамперед, з інтересів сторін, а вже потім – норм права [2, с. 42]. Прямо вказують на необхідність примирення й інші християнські тексти. Зокрема, Євангеліє від Матфея (гл. 5, 25) містить припис швидше мирися із суперником, «аби той не віддав тебе судді, а суддя б не віддав тебе слугі, і не кинули тебе б до в'язниці».

Сьогодні ж у світі є досить поширеним та застосовуваним поняття «медіація», яке тлумачать як альтернативний спосіб врегулювання спорів. Ключовою відмінністю медіації від інших альтернативних методів вирішення спору є залучення до вирішення спору третьої сторони – медіатора, який здійснює керівництво над процедурою медіації та допомагає сторонам спору налагодити процес комунікації.

Українська правова система немає конкретного законодавчого закріплення поняття медіації. На даний час у Верховній Раді України розглядається проєкт Закону України «Про медіацію». У Проєкті пропонується розуміння медіації розуміється як «добровільна, позасудова, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів» [3]. Медіація є полісистемним явищем і розглядається вченими у його різних аспектах – філософському, психологічному, комунікативному, правовому та інших. Саме про інтегративність медіації зазначали вчені і вказували, що зміст цього поняття охоплюється не лише правом, а й іншими науками: психологією, конфліктологією, політологією тощо.

Офіційні визначення медіації містяться в міжнародних правових актах, що покликані організувати й сприяти здійсненню медіації. Зокрема, в Рекомендації Res (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи щодо медіації в цивільних справах від 18 жовтня 2002 року, поняття медіація вживається у значенні «процесу врегулювання спорів, у межах якого сторони з допомогою одного чи кількох медіаторів проводять переговори щодо спірних питань з метою досягти домовленості».

Отже, сутність медіації як найбільш популярного способу альтернативного вирішення спорів досліджується не лише з погляду права. Зміст цього поняття є значно ширшим, тому його розглядають з позицій психології, конфліктології, політології тощо. Здійснений аналіз наукових поглядів щодо змісту та особливостей медіації дає змогу визначити її як альтернативний спосіб вирішення конфлікту (спору) спору, де сторони конфлікту (спору) на основі добровільного волевиявлення використовують допомогу нейтральної, неупередженої та незалежної третьої особи – медіатора, який, маючи спеціальні знання, навички та досвід, спрямовує сторін до спільного оптимального вирішення спору, дотримуючись вимог законодавства.

1. Дякович М. М. Пропозиції щодо розвитку медіації в нотаріальній практиці нотаріусів України. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 137–140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_4_33.

2. Огречук Г. О. Правове регулювання застосування медіації при вирішенні цивільно-правових спорів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2016. 213 с.

3. Проєкт Закону України «Про медіацію»: Проєкт Закону від 19.05.2020 р. № 3504. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.